

Pudrad kärrtrollslända *Leucorrhinia albifrons* LC

En blåfärgad (hanen) slända som framförallt påträffas i mindre, näringsfattiga vatten såsom brunvattensjöar. Den har en nordöstlig utbredning i Europa och en historia av tillbakagång i södra och västra delen av sitt utbredningsområde. Den är relativt ovanlig i Sverige men finns spridd över hela södra delen av landet samt enstaka fynd längs Norrlandskusten. Betydande kunskapsluckor finns vad gäller den svenska utbredningen – finns den till exempel utbredd längs med hela Norrlandskusten?

Pudrad kärrtrollslända förekommer vanligast i mindre näringsfattiga vatten som brunvattensjöar.
Foto Tommy Karlsson

Hanen saknar alltid gula teckningar på bakkroppen, förutom tenerala individer (på bilden). Foto Magnus Billqvist

Livsmiljö och ekologi

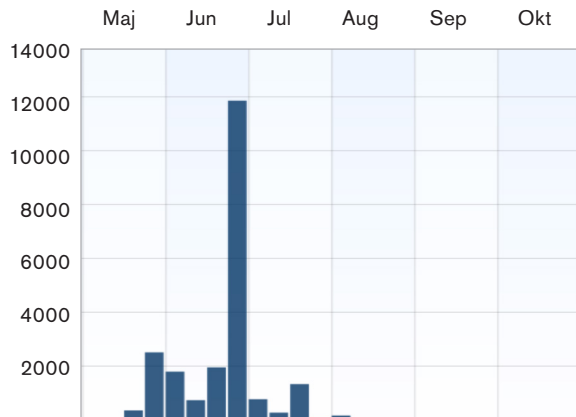
Pudrad kärrtrollslända förekommer i olika slags stillastående vatten. Oftast påträffas arten i mindre, näringsfattiga vatten som brunvattensjöar, ofta med rik flytbladsvegetation och pors i strandvegetationen. Den gynnas av nyskapade vatten och förekommer regionalt i gamla grustag eller liknande. Dessa växer dock snabbt igen och kan på bara några år bli olämpliga som livsmiljöer för arten.

Pudrad kärrtrollslända har relativt taggiga larver och betraktas som måttligt känslig för fiskpredation. Det finns olika uppgifter om förekomst i vatten med rovfisk vilket kan spegla regionala skillnader. I Sverige tycks en ganska stor andel av förekomstlokalerna utgöras av fisklösa vatten.

Arten har pekats ut som en möjlig indikatorart för generellt artrika vatten.

Larvutvecklingen är treårig och den fullbildade sländan flyger främst från slutet av maj till slutet av juli.

Antal vuxna individer rapporterade i Artportalen under året. Flygperioden sträcker sig främst från slutet av maj till slutet av juli.
Källa: www.artportalen.se

Arten förekommer på sina håll även i nyskapade vatten och i före detta grustag. Foto Magnus Billqvist

Utseende och artbestämning

Sedd bra kan pudrad kärrtrollslända endast förväxlas med bred kärrtrollslända. Dessa två arter är de enda trollsländorna i Sverige med helvita analbihang. Hanarna av båda arterna är mest gråblå men vitpudrade på främre delen av bakkroppen.

Pudrad kärrtrollslända har dock svarta vingmärken och endast vagt utvidgad bakkropp medan bred kärrtrollslända har vita vingmärken och tydligt klubbformad bakkropp. Liksom andra kärrtrollsländor har pudrad kärrtrollslända också svarta vingbasfläckar och tydligt vitt ansikte.

Den har däremot två ljusa fläckar på underkäken vilket är det karaktäristiska kännetecknet för arten (därför det vetenskapliga artnamnet *albifrons*). De andra arterna med vita ansikten har helmörka underkäkar.

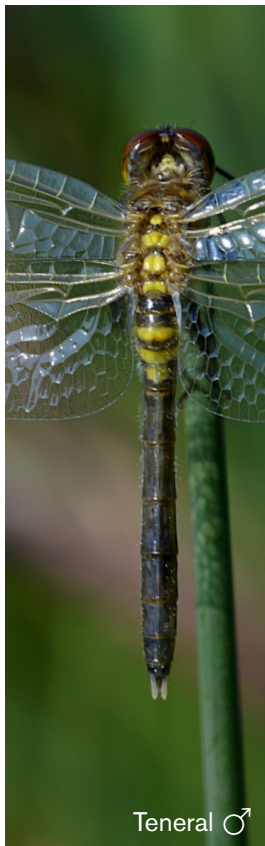
Hanan kan förväxlas med hanar av olika sjötrollsländor och spetsfläckad trollslända, vilka också är pudrade, men dessa saknar vita ansikten och är pudrade på hela bakkroppen. Sjötrollsländorna saknar också mörka vingbasfläckar.

Ett för arten typiskt karaktär är två ljusa fläckar på underkäken, under det vita ansiktet. Foto Magnus Billqvist

Båda könen har alltid tydligt vita analbihang.
Foto Tommy Karlsson

Teneral ♂

Könsmogen ♂

Hanar i alla åldrar saknar gula teckningar på bakkroppen. Undantag är tenerala hanar som har gula teckningar på de första segmenten tills de blir köns mogna.

Foto Magnus Billqvist (t.v.) och Tommy Karlsson (t.h.)

Teneral individ (båda könen) är en vuxen trollslända som nyss lämnat larvhud och är då mjuk med bleka färger och skimrande vingar.

Teneral ♀

Äldre ♀

Honan har på bakkroppens ovansida smala, gula fläckar på segmenten 2-6 (liksom arter har både större fläckar och gult på fler segment). Dessa fläckar blir allt otydligare med åldern.

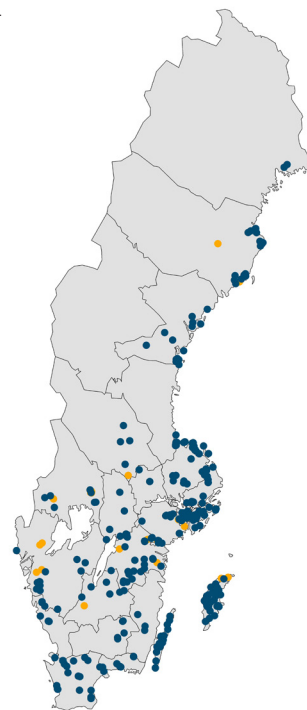
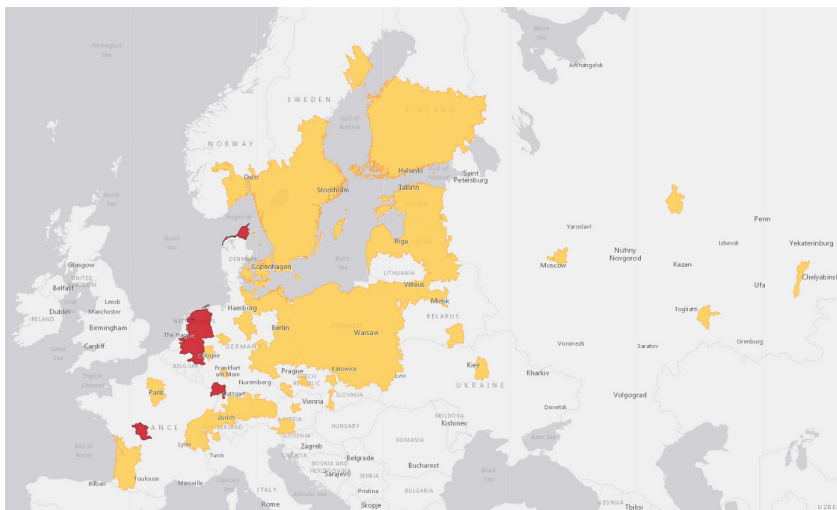
Foto Magnus Billqvist (t.v.) och Tommy Karlsson (t.h.)

Utbredning och status

Pudrad kärrtrollslända har en nordöstlig utbredning som sträcker sig från Frankrike i väster till Sibirien i öster. Arten minskade kraftigt i stora delar av Europa under hela 1900-talet och försvann helt från flera länder på kontinenten. Orsakerna till nedgången var främst storskaliga landskapsförändringar som omvandling av våtmarker till åkermark och övergödning av vattenmiljöer. I Tyskland drabbas den idag negativt av karpodling (karporna äter upp vattenvegetationen), minskat siktdjup och uttorkning av fortplantningsvatten. Till skillnad från flera andra arter som har minskat har pudrad kärrtrollslända inte återkommit och är därför fortsatt sällsynt och lokalt förekomman-

de (förutom länderna runt Östersjön). Klimatförändringarna förväntas medföra att arten minskar ytterligare mot norr. Den är rödlistad som Nära hotad (NT) på EU-nivå och upptagen i habitatdirektivets bilaga 4.

I Sverige förekommer arten i södra delen av landet samt med enstaka fynd längs Norrlandskusten. Den är relativt ovanlig men något vanligare än sin nära släkting bred kärrtrollslända. Artens status i Sverige bedöms som gynnsam och den är inte rödlistad. Den är fridlyst i Sverige men det är tillåtet att samla in enstaka exemplar om det bedöms nödvändigt för att dokumentera artens förekomst.

Utbredning av pudrad kärrtrollslända i Europa. Gul färg – bofast, röd färg – utdöd.
Källa: The IUCN Red List of Threatened Species 2006
www.iucnredlist.org

Fynd av pudrad kärrtrollslända i Sverige.

● fynd t.o.m. 1999

● fynd fr.o.m. 2000

Källa: ArtDatabanken SLU 2016

Inventeringsmetod

Pudrad kärrtrollslända inventeras lättast genom att skåda och söka efter vuxna sländor. Vid behov kan man använda kikare eller håv. Hanarna vilar ofta på strandvegetation och näckrosblad varifrån de gör kortare flygturer. Arten är relativt lätt att hitta om den finns på en lokal. Det är då könsmogna hanar som är lättast att finna och känna igen.

Inventeringsbehov

Det finns sannolikt ett stort mörkertal av oupptäckta lokaler för pudrad kärrtrollslända. Särskilt värdefullt är eftersök av arten i vissa områden varifrån fynd i dag saknas. Av stort värde är till exempel att få bättre kunskap om hur artens utbredning ser ut norr om Dalälven – finns den utbredd längs med hela Norrlandskusten?

Referenser

- Billqvist, M. & Birkedal, L. (red.). 2016. Trollsländor i Skåne – en atlasinventering 2009–2014. In prep.
- Billqvist, M., Smallshire, D. & Swash, A. 2012. Svenska Trollsländeguiden. Hirschfeld Media, Värnamo.
- Dannelid, E. & Sahlén, G. 2008: Trollsländor i Sverige, en Fälthandbok, Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Dijkstra, K.-D. B. & Lewington, R. 2006: Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Milton on Stour, Dorset, UK.
- Jaeschke, A., Bittner, T., Reineking, B. & Beierkuhnlein, C. 2012. Can they keep up with climate change? Integrating specific dispersal abilities of protected Odonata in species distribution modeling. *Insect Conservation and Diversity* 6: 93–103.
- Kalkman, V.J. & Boudot, J.-P. 2015. Atlas of the European dragonflies and damselflies. KNNV publishing, Nederländerna.
- Karlsson, T. 2015. Östergötlands trollsländor. Entomologiska Föreningen Östergötland.
- Mauersberger, R. & Burbach, K. 2015. *Leucorrhinia albifrons* (Burmeister, 1839). *Libellula supplement* 14: 254–257.
- Norling, U., & Sahlén, G. (1997). Odonata, dragonflies and damselflies. *The Aquatic Insects of North Europe*, 2, 13–65.
- Petrin, Z.; Schilling, E.G.; Loftin, C.S. & Johansson, F. 2010. Predators shape distribution and promote diversification of morphological defences in *Leucorrhinia*, Odonata. *Evolutionary Ecology* 24: 1 003–1 016.
- Sahlén, G. (1996) Sveriges trollsländor (Odonata). (2nd ed) Fältbiologernas förlag, Sollentuna, Sweden.
- Sahlén, G. & Ekestubbe, K. 2001. Identification of dragonflies (Odonata) as indicators of general species richness in boreal forest lakes. *Biodiversity and Conservation* 10: 673–690.
- Sahlén, G. & Kalkman, V.J. 2015. *Leucorrhinia albifrons* (Burmeister, 1839). I: Boudot, J.P. & Kalkman, V.J. (red.) Atlas of the European dragonflies and damselflies. KNNV publishing, the Netherlands.
- Wittwer, T., Sahlén, G. & Suhling, F. 2010. Does one community shape the other? Dragonflies and fish in Swedish lakes. *Insect Conservation and Diversity* 3: 124–133.

Biogeografisk uppföljning

Pudrad kärrtrollslända ingår i en övervakningsverksamhet för de djur och växter som är upptagna i EUs habitatdirektiv. Syftet är att övervaka bevarandestatusen för arterna i landet. Naturvårdsverket ansvarar för den biogeografiska uppföljningen och Länsstyrelsen Östergötland samordnar uppföljningen för de fem arter av trollsländor som är upptagna i habitatdirektivet.

Ett stickprov av de aktuella arternas förekomster undersöks med jämna mellanrum och data samlas in för att kunna uppskatta populationsstorlek och utbredningsområde för arterna samt på sikt trender. Ideella fynd som rapporteras i Artportalen kommer att utgöra ett mycket viktigt komplement för bedömning av arternas bevarandestatus.

Faunaväktariatet

Faunaväktariatet är en nationell ideell verksamhet som övervakar rödlistade djurarter. Syftet med verksamheten är att bidra till bevarandearbetet av rödlistade arter genom att samla in grundläggande kunskap om deras förekomst och trender i populationsstorlek. Verksamheten består av kortsiktiga och utåtriktade kampanjer samt av långsiktig uppföljning av konkreta populationer och lokaler. Alla fynd rapporteras i Artportalen.

Du som faunaväktare kan göra en stor insats genom att leta efter arterna och rapportera in dem i Artportalen. Kom ihåg att det är värdefullt att du rapporterar även om du inte hittar arten, till exempel om du inventerar arten på platser varifrån den tidigare är känd. Du rapporterar detta genom att välja "Ej återfunnen" i Artportalen. Eftersom arternas utbredningsområden är dåligt kända är det särskilt intressant att söka efter dem på nya platser och de delar av landet som saknar fynd.

Faunaväktariatet

Pavel Bina, ArtDatabanken SLU, pavel.bina@slu.se,
www.slu.se/faunavaktarna

Biogeografisk uppföljning

Tommy Karlsson, Länsstyrelsen Östergötland,
tommy.karlsson@lansstyrelsen.se, www.lansstyrelsen.se

Trollsländeföreningen

Magnus Billqvist, magnus.billqvist@gmail.com,
www.trollslandeforeningen.se

ArtDatabanken

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Trollsländeföreningen